

Izhaja
1. in 15. dne
vsakega meseca.

Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:

redoma
po 4 forinte,
izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Homerove odiseje tretji spev. Mladotetje. — Osoda ljubezni. — Idealist. — Spomini na Benetke. — V letih tekočih. — Iz Meteorologije. — O predlogu „med.“ — Književnost in umetnost. — Listnica. —

Homerove odiseje tretji spev.

Prevel V. K.

(Dalje.)

156 **M**i pak smo vstopili i krénili; ladje so bliskom Plávale, kajti en bog je prostrano valovje ugladil. A ko pridemo v Ténéd, opravimo žrtve bogovom K dómu hitéč; ali Zevs nij bil še vrnitve nakanil, 160 Nepreprosljivi, ki znova razjáril pepir je pogúbni. Eni so tam krenili nazaj obvéslane ladje, Bivši okrog Odiséja razumnega, modrega kralja, Zopet ustreči hotéč Agamemnonu, Atreja sinu; Jaz pa i skupno brodovje, katero je mene spremljalo, Sem, spoznavši, da zlo namerava božanstvo, pobegnil. Bežal i Tideja sin je bojévni in druge priganjal. Pozno le šel je za nama junak Meneláj belolasi, Ter naju v Lezbu došél, ko premišljala vožnjo sva daljnjo, Ali bi zgoraj ob Hiju kamnitem se vráčala k dómu, 170 Proti Psiri otoku, da Hij bi ostájal na levej, Ali pa zdoli pod Hijem, o gori viharnej Mimanta. In prosili bogá smo prikazni, i on jo je dal nam: Sredi valóv tja proti Eyboji, ostrovu, velél je Jádrati, da čem brže ubegnemo žrelu pogina. Ali vstala je vihra hrumeča, i ladje so naglo Ribnate ceste letéč pretekle in kmalu v Gerestos Bile črez noč zaneséne; Pozejdonu mnogo ledóvij Juncev smo sežgáli, prešedši mórje široko. Dan četrti je bil, ko so v Argu ladije ravne.

- 180 Tídeja sínu, krotitelju konj, Diomédu tovarši
Vstavili. Jaz pa jo v Pil zakrenem, i vtihnili nikdar
Sapa mi nij, čem bog jo je ná-me véjati pústil.
Tak, oj dragi, prišél sem simo ne znáje o drugih,
Kdo se je rešil Ahajcev, a kdo je smrti zapadel.
Kar pak tu sem v hiši domačej sedé poizvedel,
Vse to, kak pristojí se, začuješ i nič ne vtajím ti.
Srečno so dóšli bajé Mirmidoncei, izúrjeni v kopju,
Ktere je vódil Ahila prehrabrega sin uzoriti,
Srečno i Filoktèt, Pojántov sin veličastni;
190 Tudi je Idomenéj bojnike na Kreto privél vse,
Ki so bóju ušli, nijednega vzelo nij mórje.
O Atrídu pa ste že sami oddáljeni čuli,
Kak je vrnívšemu Egist žalostni konec naklonil:
Ali temu je prav na bridki način se vrnílo.
Kakova blágost, če za otcem umrším je sin še.
Kajti je sin njegóv morilcu očeta mestíl se,
Egistu zvitemu, ki mu je slavnega otca vmoríl bil.
Táko i ti, ki te lepega ino velikega vidim,
200 Skaži junák se, da te kedáj proslávi potomstvo.

(Dalje pride.)

Mladoletje.

Vatroslav.

V mračno senco zimskih tmin
Z jasnih néba visočin
Zlate zore svít prisíje,
Beli sóboj vede dan,
In črez dol in hrib in plan
Božje luči žar razlíje.
In stvarjenje se vzbudi
Okrepljeno vse iz spanja,
A na krilih črnih sanja
Grozne nóči odbeží.

Krog in krog veséla
Zopet oživéla
Je naráva;
Grič, planjava,
In ledine
In doline
V jutra rosi se bliščé;
In krilatih
Pevcev zbori
V rajskej zori,
V žarkih zlatih
Krog in krog se oglasé.

Nóvo klije spet življenje!
Spet po zemlji se rasténje
V novič omladi,
Ter se veseli
Vedrega nebá miline;
Solnce s svoje pa visine
Dol na zémľjo se smehljá,
Stókrat v jézeru leskljá.

Glej! kak na drevesa,
Na livade
Zopet mlade,
Mladoletje
Pestro cvetje
Polnih rôk raztresa!

In okróžije narave
Že prepréza zelenjad,
Sladke nosi zrak vonjave,
Milo diše spet pomlád!

Skoz zeléni
Senčni gaj
Veje maj,

In ljubljéni
Dih zefíra
Poleg víra
V listju šepetá,
S cvetjem se igrá;
Niz brdovje
In bregovje,
Črez strmine
In pečine
Bister, šumen,
Brz in hrumen

Pa se ves ohól
Potok meče v dol,
Breg svoj prekípi,
V réko se vhití. —

Tu pak, v krilu hladne sence,
Nežna deklica sedi,
Spleta si iz rožic vence
In si peva bez skrbi
Milo pesen o pomládi,
O srcá presladkej nadi:
Da cvetoči ljubi maj
Jej odpré veselja raj.

Osoda ljubezni.

Izvirna povest, spisal A. Koder.

(Konec.)

VIII.

Mir je na jugu bil sklenen in vojske hité veselo domov. Prijatelj zopet stiska prijatelju rokó, sivi oče, skrbna mati objemljeta srečno vrnivšega svojega sina. A koliko ljubečih sre pričakovalo je zastonj zaželené vrnitve svojih ljubimcev, koliko solz se je prelivalo za junaki pokopanimi na tožnem bojišču! —

Tudi v belem gradu za šumečim Inom sedite dve osobi ter mislite na veselo vrnitev nekoga iz bojišča.

Bleda, slabotna deklica, katerej se bere na obrazu, koliko je prestala minoli čas, sloni podpirajoč svojo otožno glavo v belo dlan poleg svoje sestre, rumenolase svoje družice in le kedaj pa kedaj kratko odgovarja ljubeznivim besedam svoje sestrice.

„Danes je sama teta pisala in to uže v drugo višemu poveljništvu; zvedeti moramo, zakaj nij odgovora od njega“, pravi zdaj mlajša sestra Ema svojej starejšej Josipini in še pristavi: „Nič se ne boj; veséli se, vse pojde bolje, čem se vrne, potem napravimo zaroko“.

Svetli žarek ljubezni in nepopisljive nje sreče zablíši zdaj v Josipininem otožnem očesu in kakor v zahvalo stisne sestri rokó in jej zaupno pogleda v obraz.

A kakor bi jo premamil strah zaradi negotovosti sladke nadeje, pristavi bojzljivo: „A kedó ve, ali še misli kaj na-me, in da-li nij davna pozabil nesrečne deklice, in more li odpustiti toliko znakov razžaljenja našej teti in ponosnemu baronu. Bojim se, da on ne bode mogel storiti tega. Kakor je bil blag, kakor je bil poln najplemenitnejših čutil, vendar menim, da se je moralo njegovo sreće spremeniti in da mora ono zaničevati vse, kar mu je nekđaj bilo toliko drago in tako mило“.

„Ravno zaradi tega, ker ima blag značaj, ne bode pozabil tvoje ljubezni“, tolaži Ema užaljeno sestro, ter se trudi, nemir jej iz srca pregnati.

„Ko bi me ljubil“, odvrne Josipina po kratkem molku, „vsaj bi mi pisal. Ena sama besedica od njega, da me ne zabi, zadostovala bi, da me popolnoma umiri in osreči. In potem, ako bi me pomnil z blagim spominom, odgovoril bi vsaj na tvoje in tetino pismo. Ali nobene vesti nij od njega. O, ne razumim, kakó je to mogoče!“ Takó odgovarja Josipina z boleznim glasom in se plaho oklepa svoje sestre.

„Drug vzrok ne more biti, nego — nočem ti več zakrivati, ljuba Josipina, kar itak moraš prej ali slej zvedeti, — boj na jugu. Ta boj je kriv vsega molčanja; kajti poročalo se je teti, da je tudi on poslan s svojim krdelom na južno bojišče.“

„Gorjè meni! gotovo ne živi več! gotovo je umrl in leži pokopan v tujej zemlji, in zapustil je brez vsega slovesa mene, nesrečno ljubimko!“ vzklikne Josipina, ter si zakrije obraz z rokami, kakor da bi si hotela z njimi zakriti strašno slutnjo o njegovem ubitju, ter oči odvrnoti od podobe njegove smrti, katera se jej je kot grozeča Erinija vstopila pred otožno dušo.

„Ne misli brž na kaj takega! Zdravniki v vojskah niso v enakej nevarnosti z drugimi. Samó posli poklica in okolščine ga zadržujejo, da nam ne piše“, tolaži Ema ihtečo svojo družico in si prizadeva, pregnati jej nena doma vzbujeno slutnjo, da-si je ona sama uže na kaj enakega mislila.

Takó sedite sestri ena pri drugej žalujoč in tolažeč se v družbi in zibljóč se zdaj v upih zdaj v strahovih, utopljeni zdaj v temne, zdaj vedre in vesele misli, zidaje in brž za tem podiraje svitle graduve svojih nadej. —

„Sej pravim, kako se vse menja na tem svetu!“ pravi nekaj tednov pozneje sosed sosedu v bližini grada, majáje z glavo in kažóč s palcem na grad, kakor da se tam čudne reči godé.

„Da, da, prav imaš,“ odvrne mu sosed, „sam Bog ve, kako se v časih črez noč obrne“.

„In kaj praviš o tej ženitvi? Vse je uže pripravljeno za njo, vse je po koncu, vse tam dela, teče in se giblje kot na mravljinjaku. Take svatovščine še bojé nij bilo in je ne bode tako kmalu, rekajo ženice, kakova bode ta-le grajske gospodične s tistim vojaškim zdravnikom.“

„Kaj pa zdaj baron poreče, ki je uže skoro popolnem bil izpodrinil svojega tekmeča?“ odgovarja prejšnji, „ta baron, ki sam ne vé, koliko imá, ki bajé več premore, kot pol mesta?“

„Vem, vem; ta je bil ženin!“ odvrne prvi, „ali ženske so vse enake ena bolj svojeglavna in trmasta od druge. Tudi ta-le grajska je tako dolgo moledovala in bolehovala, da je na zadnje vendar le zvila in pripognila trdno graščakinjo, ki zdaj nič ne ugovarja več, vidé, da bi vse nič več ne pomagalo“.

„Da! ženska naposled vendar le premore“, pritrdi drugi, zažge si pipo tobaka, pokima sosedu in gre proti svojemu domu, da modrost svojega izreka od svoje žene dalje poskuša.

Novica o Josipininej možitvi z zdravnikom se brž raznese po obližju. Baronu je bilo zastonj vse njegovo bogatstvo. V gradu pa je bilo zadnji čas vse živo. Velikanske priprave so se delale za Josipinino možitev. Da, kakova razlika med prejšnjim časom in sedanjim! Lani še jok in stok, letos vesele priprave! Le Josipina je bila še vedno nekako bleda in tiha, kakor bi se bila bala, da vse to ne bi bilo goljufiva sanja, kakor da bi se vse te priprave vršile samo na vitez, kot v nje prevaro.

Miroslav je baš bil odpisal, ter se opravičeval z boleznimi, ker je molčal tako dolgo. A to pismo je bilo kratko, njega besede hladne in posebno Josipina je menila videti v njem znamenij ohlajenih čuvstev, ugašajoče ljubezni.

Vsi ugovori, vsa tolažila, ves trud Eme bil je zastonj.

Tako se je vedno bolj približeval dan napovedanega njegovega prihoda.

A prišel je oni čas, izgibal dan za dnem, iz dnij narasli so tedni, a od Miroslava nij še bilo nobene vésti.

Josipinino lice je jelo še bolj bledeti in začudjenje Emino in znancev povekšavalo se je čem dalje bolj.

Nihče nij vedel, kaj ga zadržuje, kaj mu brani priti k nevesti.

Zopet nastane temna, viharina noč; grom buči in stresa visoke vrhove gorá in bliskovi jim razsvitljajo temena.

Tamkaj v belem gradu pa sloni v poznej noči, v temni plašč zavita in popolnem za pot opravljena ženska podoba.

„O to je preveč!“ vzdihne ona glasno; „zdaj vem da je resnična moja slutnja, da me je on pozabil, da so mu drugi zadnjo iskrico ljubezni do mene zadušili. Oh! kako bi on mogel drugače tako ravnati?“

Naposled se vzdrami iz zamišljenja, se vspnê ponosno kvišku, čudno jej zablišče oči, strastno se jej sklenejo roké in zamolkli glas se čuje iz nje ust:

„Da! ljubiti me mora! siliti ga hočem! Za njim pojdem in ga privedem sim, da naju poročé, da postanem njegova soproga!“

Črez nekaj časa zopet, kakor bi si premislila in se zbala svojih mislij, omahne plaha na okno, in bojazljivo zre pred se v temno noč, mrmraje nerazumljive besede.

Potem pa skoči po koncu, divja iz sobe in po stopnjicah vun na plan.

To je nevesta Josipina, nesrečna deva, katerej se je v zadnjih dneh prejšnja žalostna bolezen vrnila — zmračenje uma, zaradi bezupne ljubezni.

Drugi dan je bil napovedani dan poroke grajske neveste. Mnogo radovednega ljudstva je stalo v gručah pred glavno cerkvijo in pričakovalo srečnega para. A ura je minola za uro, nemir je nastajal med čakajočo množico: svatov še nij bilo. Množica se torej zopet razide.

Vzrok neizvršene poroke je bil kmalu potem znan: Miroslav je bil smrtno padel od baronove roke, ne vé se prav, ali v dvoboju ali pa „slučajno“ zadet od njegove kroglje.

* * *

Nekaj let je minolo tega; govorica o grajskej dogodbi je bila uže potihnila. Samó, kadar vpraša potnik za lastnike belega gradišča, ob sumečej reki Ina, pripoveduje mu sivi čolnar, ki ondi potnike črez valovje prevaža, o grajskej nevesti in o nesrečnej nje ljubezni, ter kara ponosno nekdanko graščakinjo, da je bila zakrivila ono to nezgodo.

V mračnem zidovju mestne blaznice pa poseda še dan danes bleda nežna ženska, spletajoč iz cvetlic venec za bodočo poroko, hudujoč se na ljudi, ki jej zabranjujejo poroko in se v časih joče, v časih zopet smeje.

To je Josipina, grajska nevesta, to — osoda nje ljubezni.

— * —

Idealist.

Životopisna samo-izpoved.

Spisal Vatroslav.

(Dalje.)

15. aprila.

Hvala Ti, prijatelj, da si me s svojim pismom iz moje omotice predramil in me zopet k zavesti spravil! Bil sem res uže na ves svet pozabil. Ali kdo, Božidar, v sladkejši družini ne bi pozabil na ves svet? Kar pa mojemu domačemu življenju posebno slast daje, to je: da je moja ženica vrla rodoljuba, ki se zanima za vse, kar zadeva slovenstvo.

In prijatelj! to je meni nad vse drago. Kajti, odkrito naj Ti povem, mene bi neizrečeno bolelo srcé, ko bi moral prema osebi, katero toliko spoštujem, svoj rod zatajevati in jej na ljubo tujščino lomiti, kar toliko in toliko naših rojakov déla, ki s svojo družino po neslovenski občejujejo. Jako žalostnih primerov sem videl, kakó se marsikateri slaviti Slovenec kakovej inonardnej gizdalinki prilizuje in svojo materinščino zatajuje in potem v zakonu ženi na ljubo svoj materinski jezik zanemári!*)

Glej! temu zlu sem jaz za časa v okom prišel: navdušil sem takoj s početka svojo nevesto za svojo narodnost in svoj jezik. Kakovi smo mi moške s početka, takove bodo tudi naše žene in naša družina; zakasnjeno se potem dá težko več popraviti. —

Da si mi zdrav, prijatelj! Prihodnjič več! — Sploh pak mi ne zameri, da sem dnes tako kratek in Ti zdaj sploh bolj po redkem pišem!

20. maja.

Prijatelj! včeraj popoldne se je zgodila v tukajšnjem pristanišču nesreča, ki je celo mesto vznemirila in vse bivateljstvo silno pretresla. Bojni parobrod „Vulcan“ vozil se je vsled nekojih prenapredb na visoko morje, na običajno poskusno vožnjo, in glej! jedva pripluje iz orožarnice do srede ladije-staje, kar se parni kotelj razpoči in pet mornarjev raztrga, nekaj drugih pa silno opari.

To je bil strašen prizor, ko so te nesrečneže na kopno pripeljali! Vse je križem letalo in se gnjetlo okrog njih. Med vsemi drugimi tarnala je mlada gospá, soproga nekega parostrojnika, tako da je vseh srca ganila. Ta gospoja je silno lepa in jedva eno leto omožena. Nje mili jok in stok je tudi mene neizrekljivo ganil. Božidar! nij mi mogoče popisati, kolika strast ljubezni se je razodevala iz vsega nje obnašanja! Uboga ženica! z veliko težavo so jej iztrgali soproga iz naročja! Vsa razburjena je bežala ubožica za kočijo, v katerej so odpeljali njenega moža v bolnico, ker je niso k njemu v kočijo pustili.

Pravim Ti, da bi Ti ne bil poročal o tej katastrofi, ko bi me ne silil nek posebni nagón sočutja do tega nesrečnega zakonskega para. Za mornarja pač nij, da bi se ženil, kajti vsak trenotek je v smrtni nevarnosti: pod njim zijá grozno žrelo morskih globin, nad njim visé prepogostoma gromonosni oblaki, in uklenen v železne sponse na brodu preží na-nj besni

*) Po naših mislih je mnogo krivde tudi na večini naših slovenskih gospoj in gospodičen ležeče, koje premalo marajo za slovenstvo. Ur.

živelj ognja, ljuti viharji pa se igrajo z njegovo ladijo in njo drvijo neusmiljeno med morskimi pečinami, a zavetje varnega pristanišča je dostikrat nepristopno o takih prilikah. Obupno obrača plahi kormán svoje oči zdaj po dalekejši planoti penečega vodovja, zdaj proti oblačnim višavam nebá, a nikjer mu ne zasledí okó upanja pomoči. Uboga žena z otroci pak vzdihuje in trepetá doma ter željno pričakuje srečne povrnitve svojega oddaljenega možá. In če naposled pripluje željno pričakovana ladja in sorodniki hlastno planejo na brod, koliko uže težko pričakovanih mož nij se vrnolo! Tedaj prijatelj! je to žalosten in srce raneči prizor. Ali, ako žena vidi, svojega soproga tu pred soboj, v pristanu onesrečanega in v svojem naročju umirajočega, to, Božidar! se meni vidi še bridkeje in je tako, da lahko raztrga nežnočutnej ženi srcé. In res bojim se, da bi omenjena parostrojnikova žena ne podlegla svojim bolestim, ako vidi svojega mladega soproga umreti. Kaj je vendar naše življenje, ako ne péna, koja morski valovi mečejo sim in tám?

1. junija.

Pulj je vendar-le prav žalosten kraj! Vse golota in pustota! Nij ga drevesa v okolici, pod katerega senci bi se človek pred palečimi žarki neusmiljeno pripekajočega solnea skril in ohladil. Samo tu pa tam stoji po kaka redkovejasta, na pol posušena oljka; tudi po kakovo pritlikovo grmičje drži se tu pa tam tanke apnene skorije plešastih gričev. Nahaja se, res da, kake pol ure hoda zvunaj Polja tako zvani „cesarjev gozd“, ali ta je tako redek in s trnjevim dračjem tako preraščen, vrh tega pak šče pólen strupenih gadov in golaznine, da človeku uže v mislih veselje preide, tamo pošetati se! V mestu, kakor tudi v njegovem neposrednem obližju pak nij nikakega senčnatega šetališča. Po mestu pak valé se celi oblaki apnenega prahú in vroči, iz morja kipeči slap človeku preti vsaki čas sapo zapreti. Osobito po letu je tu na morskem obrežju vse oparjeno, opaljeno in ovenelo, ter nikjer nij videti sveže, sočnate zelenjadi, kakova se tamo po livadah in tratah naše blažene domovine tako bohotno razprostira. Sploh je tukaj ozračje jako nezdravo in to zbog naglih vremenskih spreminjav. Po dnevu je grozovito vroče in nestrpljivo soparno, po noči pak se morski hlap po brežini razširi in jako občutljiva hladnost nastopi. Razve vsega tega pak je mesto strašno zanemarjeno, prenanastanjeno in nesnažno. Leni Lahoni, ki tu gospodarijo, klanjajo se znamenju gëslu: „Il dolce far niente“, ter se malo brigajo za olepšanje svojega bivališča. —

(Dalje pride.)

Spomini na Benetke.

J. Pajk.

II.

Od Mestre naprej vodi železna cesta do polu pota po lagunah, močvirju podobnih velikih mlakah, sredi katerih stoji na levi strani železnice trdnjava Malghera, z vodo obdana, prav malo se dvigajoča nad povrhnostjo okrožnih lagun. Polovica pota pa od tod naprej obstoji iz mosta, ki v 222 obokih prepreza morsko gladino od suhega do prvih hiš beneškega mesta. Ta most je jedina vez Benetek s kopnim.

Težki oblaki so viseli nad nami, in debele kaplje so padale v morsko zrcalo, ko smo se vozili preko tega mosta ali bolje rekoč po tej zvezi mostov. Od blizu so se že prikazovale posamne gondole in drugi čolnichi, tu pa tam tudi po koji trabakelj, neka vrsta enojambornih ladij, z daleka pa se nam je kot temna skupina poslopij primikalo čem dalje tem bliže beneško mesto samo. Zaželeni cilj mojega potovanja je tedaj stal zdaj v svojej istinitosti pred mojimi očmi. Hitro smo zdrčali mimo beneškega pokopališča (Cimiterio), ki je pomeščeno na malem otočiču pred večim, za njim ležečim otokom Murano, tudi z leve roke železnice. Zdaj vlak postane; na beneškem kolodvoru smo. Nekoliko stopnjic na vzdol in mi smo na izhodu, kjer iščemo svojo potno prtljago. Ta je brž najdena; kajti, akoravno smo medpotoma prav mnogo sopotnikov imeli, vendar je bila teh več nego dobra polovica samih lahkokrilih potovalcev, brez težega tovora, med temi nekaj Benečanov, vračajočih se domu, mnogo pa ljudij iz bližine, ki so šli v opravkih v Benetke, a med njimi tudi dosti takih, ki so hoteli tam praznovati karneval — bila je predpustna sobota — in le malo število takih potnikov, kakova biti sva imela čast jaz in moja spremljevalka: potnika radi potovanja.

Prihod otovorjenih pasažirjev je dobro došli plen prežajočemu fakinstvu beneškega kolodvora in beneškega mesta sploh. Potniki z rdečim Baedekerjem v roki in brez njega, samo da so količko obloženi, smatrajo se od teh prezarjev za izborno hrano, do koje si prisvajajo prvo in izključivo pravico. To potnik v Benetke došedši tudi brž začuti. Kajti, predno se dobro zavéš, uže zajmejo čvrste in žilate roké tebe in tvojo prtljago in te porinejo proti pobrezju, kjer čaka veliko število gondol in bark pripravljenih, da, če je treba tudi največo dôzo potnikov brez vse vidne težave požrejo.

Ko gostilničnemu slugi povem imé gostilnice, v kojoj želim prepeljan biti, uže me eden gondolirjev posadi v gondolo, koje se je moja doslej samo suhega vajena slovenska noga zdaj privikrat dotaknola. Predno pak odrinemo treba postrežljivim rokam dolžno nagrado dati in žep dobro odpreti, česar se je sploh treba potniku brž privaditi, kajti v resnici nij šala v Benetkah pri vseh nebrojnih prilikah žep z nekako urnostjo in spretnostjo odpirati znati.

Vseh raznih postreščekov smo se tedaj, hvala Bogu! s polno pestjo čen-tezimov odkrižali. Zdaj si tedaj moremo gondolo, v kojoj smo stopili, nekoliko mirneje ogledati. Pod črno streho sedem nekoliko sključen. Gondola je s to streho kot s pokrovom poveznena, pod koji mora človek od spredaj s pripognenim životom zlesti, kar je za nenavajenega potnika prav neprijetno. Pogled iz take pokrite gondole je prav takó stisnen, kakor se život sam čuti stisnena. Samó na levo in desno stran more gledati tvoje okó skoz pokrovovi okni in nekoliko pred-se.

Kakó je to kućanje prišlecu neugodno, ki pride z radovednostjo v dolgo zaželeni kraj in ki bi rad brž videl onih lepot in krasot mesta, kterih je uže nepotrpljivo pričakoval. Ali to je občna človeška osoda, da baš prišedši do dolgo zaželenega užitka najdeš nepričakovanih in neslutjenih zaprek, ktere ti prikrajšujejo prvi polni užitek.

Naša gondola je — veslana od dveh veslarjev — urno tekla mimo nebrojnega števila drugih naprej med hišami, kterih nekoje so med seboj zvezane s tlakom, po kojem so hiteli ljudje po svojih opravkih, z večine pa mimo hiš, ktere so kot vzrastle iz sredine morja brez vsega tlaka, neprehoma opirane od morske vode. Gondola nas je s početka vozila po velikem pretoku

ki se imenuje „Canal grande“, ali kmalu ga je zapustila ter po krajšem stranskem potu nad znamenitim mostom „Ponte di Rialto“ zopet priplula va-nj in nas potem sredi impozantnega Canal grande vozila blizu do njega izhoda, kjer nas je po polurnej vožnji prinesla pred vrata gostilnice: „Hôtel d' Italia“.

Ko stopimo iz gondole na prve stopnjice pod kap gostilnice, pričakuje nas uže pol ducenta postrežljivih poslov gostilne. Jedva mi je bilo mogoče zavedeti se v temnej veži. Prvi moj opravek pa je bil, da poprašam, ali je došel koji telegram na mene. Zvem, da me brzojavna vest uže dobro uro čaka: bil je preveseli telegram o národnej zmagi pri mariborskej volitvi v deželni zbor. Veselje, koje sem pri čitanju te novice občutil, lahko si predstavljáš. Na tujem stoprav čutimo ves ponos, pa tudi vso bédó premile svoje domovine. —

Brž smo v namenjenem stanovanju. Predno je prav ogledam, pogodim se prav po Baedekerjevem navodu za stanovanje in za postrežbo. V Italiji sploh treba o vsem se preje pogoditi, ako se nočes pozneje kesati. Pogodba je bila brž sklenena. Stanovanje je bilo zares krasno ter je obstajalo iz prelepega salona z izgledom na vodo ozkega kanala, s krasno spalnico in pred-sobo. Drage preproge so visele po sobani in jako dragoceni sági (tepihi) pokrivali pod. Meblji so bili jako okusno napravljeni in za čúdo lehkí. Z eno besedo: vse stanovanje bilo je z vsem mogočim komfortom preskrbljeno in po prav poštenej, nikakor previsokej ceni. Tudi vsa posóda in vse perilo je bilo v resnici fino in nepričakovano snažno, kar na tujca prav blagodejni utis dela. Uže preje sem slišal beneške gostilnice hvaliti, a zdaj sem se sam prepričal, da so one te hvale tudi vredne.

III.

Jaz sem tedaj sredi Benetek nastanjen, in ti, potrpljivi čitatelj, zahtevaš, naj ti zdaj opišem imenitno beneško mesto. Vedi, da če ti bodem poskusil nje opisovati, ne delam tega, ko da bi hotel s tem kaj novega o njem povedati ali pa druge opisovalce presežati. Moje pero nij tako prevzetno in moj duh ne toliko domišljav, da bi si kaj takega nalagal ali je sploh poskušal. Jaz le predobro vem, kako mi manjka poetiške žile k opisovanju — a Benetke so kraj od pesnikov opevan. Tudi čutim, kakó manjka mojej prozi besed in izrazov, tekmiti se z drugimi opisovalci, kakov je n. pr. Castella r, ki je z vzvišenim duhom in gorečimi besedami, kakovih je edino španski jezik zmožen, opisoval, da! rekel bi skoro, opeval zgodovinsko imenitnost in prirodno kakor tudi umetno krasoto Benetek. Pa tudi tega sem si svest, da ne bodem niti največih znamenitostij tega mesta dostojno naštel, kamo li natanko in živo opisal! Moj namen temveč je edino ta: napisati te črtice nekaj sebi v spomin, da se jih kedaj zopet domislim, nekaj pa da tebe, prijazni čitatelj, površno seznanim s tem, kar sem jaz tam v kratkih dneh svojega bivanja zanimivega videl in prijetnega čutil. Samó kot majhen spominek iz Benetek, kakovih spominkov naši slovenski romarji z božjih potij svojim prijateljem domu prinašajo, samo kot kaj takega smatraj moj skromni popis. Zato sem ga tudi krstil „spomini na Benetke!“

Prvi moj izhod iz gostilne „Italia“ vodil me je mimo bližnje, starinske cerkve S. Moisé v neko ozko, a jako živahno ulico, po kojej sem na ravnost gredé prišel k imenitnej Münster-ovej knjigarni na Markov trg, Piazza

San Marco. Ker je vreme nekoliko deževno bilo, — pršel je lahni dežek, — bilo je po hodnikih, koji na treh krajih obdajejo ta trg, navadno samo „piazza“ imenovan, vse polno in živo sprehajalcev. Jaz brž prerijem množico in stopim skoz hodnike na tlak Markovega trga samega. Kakov pogled se mi v tem hipu tu razkrije! Zdi se mi, ko da sem stopil v veliko, jako prostorno dvorano, četirioglato, krito in obokano od prostega neba. Meni nasproti je stala prekrasna Markova cerkev s svojimi svetlo pobarvanimi kupljami, pred njo pa trije visoki, rdečepobarvani maji. Na desnej strani cerkve dvigal se mi je nasproti veličastveni zvonik sv. Marka („Campanile“), na samem stoječ, spodaj črnkast v nedozirnej svojej višini pa belkast in umetno okrašen, s triogelno vršičeno streho. Na desnej in levej pa kakor tudi za menoj obrobjujejo prekrasna poslopja ta trg, vsa skoro enake visokosti, enakega sloga, kot ena sama velikanska palača z dvojim nastropjem, z umetno nakinčano streho. Pri tleh pa se protezajo silno dolgi prohodniki v obokih z neštevilnimi izhodi na Markov trg. Tem poslopjem je ime „Prokuracije“. V teh hodnikih so, posebno na severnej in vztočnej strani, pa deloma tudi na zapadnej, pomeščene neštevilne štacune s prekrasnimi izložbami, kakovih ima svet malo in kojih se tujca okó jedva nagleda. Na zapadnej strani pa, bolj proti velikanskemu zvoniku, so velike elegantne kavarne, kterih največa, najmenitnejša in najbolj obiskovana se zove „Florian“.

Prvi utis Markovega trga na mene je bil ne samo veličasten, ampak obenem tudi nepopisljivo mil in prijazen. Veličastvo vzbuja pogled visokih starinskih kupelj Markove cerkve in silno visoki zvonik, milobo in prijaznost pa pravilna podoba trga, njega prosti pregled, mnoge žive boje in lepi slog dolgih elegantnih prokuracij. Tujec se na tem prekrasnem trgu brž udomači. Kako lahko in prosto se dá kretati po njem! Markov trg nij kakor so trgi po drugod, zaseden od „branjev“ in preprečen od „izvoščkov“ in raznih drugih malo ugodno na gledalca delujočih napotkov, ampak je skoz in skoz in na vse kraje prost in odprt. In baš ta prostost in ta svóbodnost kretanja, in razve tega ona Benetkam sploh lastna tihost in mirnost dela Markov trg gledalcu toliko mil in toliko prijeten.

Ko dalje stopam po trgu, ki je popolnoma raven in s strahotom in marmelnom umetno potlakan — po sredi trga od srednjih pokuracij do Markove cerkve so bele marmelnatè črte à la grècque v črni tlak vložene, — zagledam na levej roki, Markovej cerkvi na strani, prelepi „urni turenj“, Torre dell' orologio bliščeč v zlatej ornamentiki. Ta turenj je velika palača s četirimi nastropji; spodaj je velik obokan prohod; v prvem nastropju so urine brojke (z dvakrat dvanajstimi številkami), nad brojkami podoba „Device z otrokom“, na ktere obeh straneh so razvidne menjajoče so ure in minute, nad podobo stoji veliki pozlačeni grb benečanski: pozlačen krilati lev sv. Marka z odprto knjigo, in vrhu leva pod samim nebom stoji velikanski zvon, na ktereга ob vsakej uri tolčete dve velikanski črni človeški podobi iz bronca, črez ledja odeti z runom. Pogled tega turnja, ki je s svojim licem na ravnost proti morju obrnen, je neskončno lep in očesu dobredejen.

Sedaj stojim blizu pred cerkvijo sv. Marka, ktere čelo gledé na raznovrstnost podob, slik in barv vse druga beneška poslopja daleko preseza. Utis tega pročelja je zares čudovit. Pred očmi ti blišče najraznejše barve, večidel svitle in v prijazno celoto združene. Okó nemirno dréi od enega predmeta do drugega in zastonj išče počitka in trdne postaje. Stoprav potem,

ko si večkrat ogleda ta čudoviti prizor, začne razločevati oddelke ter razumevati celo sostavo dela.

Cerkev ima v pročelju četiri vhode, nad katerimi se vzdigujejo polkrožni oboki, med katerimi je srednji — glavni — tudi primeroma največi in tudi najbolj okinčan. V srednjem oboku je naslikana „zadnja sodba“, na oboku pa stojé štirje broneni in pozlačeni konji, starinsko klasično delo. Nad temi oboki gre majhena gallerija ob vsem pročelju. Nad gallerijo se zopet vzdigujejo spodnjim enaki oboki z umetnimi, razrezljano predstavljenimi vršiči, in med oboki in na straneh stojé enakoveliki lični stolpiči, v katerih vsakem stoji po ena sveta podoba. Vrh poslopja cerkve pa se pet kupelj, v byzantinskem slogu izdelanih, boči proti nebu. Okoli in okoli poslopja pa se vrsti neštévilo okroglih stebrov iz najlepšega kamenja.

Ta mnogovrstnost predelov, primerno velika drobnost posameznih neštévilnih predmetov, razne, jako žive, z večine rdeče in modre boje v zlatem polju, potem dragocenost materijala in slog sam, ki je iz byzantinskega, romanskega in tudi nekoliko gotiškega (vršiči na obokih) zmešan, vse to dela na gledalca nekakov izvanredni utis, kateri bi se smel „nezavedno ugoden“ imenovati; kajti kakove glavne misli, ki bi vse te dele v eno celoto spajala, ki bi duh tvoj poviševala, ne moreš pri šče tolikokratnem ogledovanju zvonanjosti zapaziti.

(Dalje pride.)

V letih tekočih.*)

K. Glaser.

To je naslov prvemu sestavku XXIII. zvezka v časopisu: Zeitschrift f. vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen. Če pazljivo zasledujemo gibanje in razvoj jezikoslovja v sedanjem stoletju, moramo reči, da se je čuda veliko zgodilo περιπλομένων ἐνιαυτῶν. Ko je Franc Bopp leta 1816 v svojem Conjugationssystem-u pokazal, da so staroindiški, starobaktriški, grški, latinski, gotiški, staroslovenski in litvanski jeziki si tako blizo v rodu, se je počela nova doba za jezikoslovje. Nobeden ne bo kratil zasluga, ktere so si filologi na polju grško-latinskega jezikoslovja pridobili, pa vendar onega splošnega pregleda niso imeli, kakoršen je zdaj mogoč. Največ so se trudili Nemei, da se je tako lepo razvilo jezikoslovje; to jim hvaležnega srca pripoznavamo mi Slovani. „Die heutige Sprachwissenschaft, was ihren Ursprung, so wie die wesentlichsten bisherigen Fortschritte anbelangt, gehört ganz den Deutschen an“ Jagić, Das Leben der Wurzel dē in den slav. Sprachen, p. 1. Leta 1850 je že bilo mogoče, ustanoviti „Zeitschrift f. vergleich. Sprachforschung auf dem Gebiete des Deutschen, Griechischen und Lateinischen.“ Sodelovali so učenjaki v celej Evropi, in se niso zmenili za posmehovanje filologov, katerih vednost nij segala črez latinsko in grško. Izdatelja: A. Kuhn in Aufrecht sta pa spoznala, da je tudi druge sorodne jezike treba obdelovati, in osnovali so se tako zvani: „Beiträge auf dem Gebiete der arischen, keltischen und slavischen Sprachen“, ki so do lani dospeli do 8. zvezka. Razvidno je, da sta si ta dva lista bila v rodu

*) Περιπλομένων ἐνιαυτῶν.

kakor brat in sestra, in da se dela, namenjena tema dvema listoma, lahko v enem časopisu tiskajo. To se je tudi zgodilo. XXIII. zvezek Zeitschrift f. vergl. etc. je zdaj edin organ za primerjajoče jezikoslovje, in si je pridell naslov: Auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen. Uredjujeta ga Adelbert in Ernest Kuhn, Leskien in Joh. Schmidt (prof. v Gradeu), in izrekajo v predgovoru upanje, da bode tudi v novej obliki περιπλομένων ἐνικυτῶν plodonosnó delal.

Na koncu tega prvega sestavka razlaga A. Kuhn, da je περιπλομένων si v rodu s staroindiško koreniko plu, 3. sg. plavate = slov. plavati, in navaja dotična mesta iz staroindiških pisateljev. To reč dalje zasledovati nij namen teh vrstic.

V enakem smislu dela na polju jezikoslovja: Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft. Herausgegeben von Dr. M. Lazarus u. Dr. H. Steinthal v Berolinu. Dokončal se je ravno 8. zvezek in zadržuje med drugimi zanimivimi razpravami pohvalno kritiko o Krekovej knjigi: „Einleitung in die slav. Literaturgeschichte etc.“

Italijani imajo list z naslovom: Archivio glottologico italiano; Ascoli si je s svojimi Studj critici slavo pridobil; na Francoskem ureduje Chavée Revue de linguistique et de philologie comparée. Da je primerjajoče jezikoslovje začelo dobrodejno na klasično filologijo uplivati, k temu je največ pripomogel G. Curtius.

Nauk o slovnici se na celem omikanem svetu smatra kot glavni steber šolskega poduka; zarad tega se mora velika važnost pripoznavati, ki jo ima primerjajoči moment tudi v elementarnej slovnici. Schulgramatik und Sprachwissenschaft. Julius Jolly, München 1874 Vorwort pag. 1. Precej dolgo so si učenjaki jezikoslovja in praktični šolniki nasproti stali; pa velika sreča je, da se je eden prvih sedanjih učenjakov v jezikoslovju lotil tega težkega posla, rezultate učenih preiskavanj porabiti za praktično slovnico. Pravo je zadel Curtius, ki je celo svoje življenje skoro izključljivo posvetil preučanju grškega jezika, da je grško slovnico uredil po načelih primerjajočega jezikoslovja; kajti grški je po celem svojem oblikoslovju zato najpripravnši, in se starinskej stavbi staroindiškega jezika najbolj bliža. Tudi to koristi grškemu jeziku, da se poduk v grščini dve leti pozneje od latinskega prične. Osnovo Curtijeve grške slovnice tukaj razkladati nij namen pisatelj. Praktični šolniki so se takoj oglasili za njegovo slovnico, med drugimi tudi K. Schenkl, ki je še takrat bil gimnazijski učitelj; H. W. Krüger s svojimi osebnimi napadi „Kraut- und Rübenordnung“ „abnorme Unvollständigkeit“ nič nij opravil. Curtius v svojih „Erläuterungen“ sam na to opozorjuje, da je rojenim Slavanom lože, kakor Nemcem, rabo aorista razumeti itd. Kako se je razširila Curtijeve slovnica, se iz tega razvidi, da je zdaj vpeljana na gimnazijah v 139 mestih, da je 7. natis izšel v 8000, 8. v 10.000, 9. v 15.000 eksemplarov; prestavila se je v angleški, italjanski, česki, ogerski, norveški in švedski jezik. Izdal je Curtius po svojej metodi med drugim „Etymologijo“ v 4. izdaji; Das Verbum der griechischen Sprache seinem Baue nach; I. Band.

Ukljub nezaslišanemu uplivu te metode se nahajajo na avstrijskih vseučiliških profesorji, kterim je „unnötig“ in „wiederlich“ če jim kdo kaj napiše ali pové, kar bi dišalo po tej metodi!

Ko je slavni Curtius 26. oktobra 1874 v Lipsiji svojo profesorsko petindvajsetletnico obhajal, so njegovi učenci in prijatelji nabrali 2500 tolarjev za Curtijevo „ustanovo“.

Obresti tega denarja se bodo porabili za to, da se nagradijo dela v grškem in italijanskem jezikoslovju, naslanjajoča se na primerjajoče jezikoslovje. —

Vsi, kateri niso vsled kruhoborstva, ampak iz ljubezni do prevzvišene vednosti posvetili se učiteljskemu stanu, naj se veselé iz celega srca, da je jezikoslovje περιπλομένων ἐνισχυτών tega stoletja rodilo tak lep sad.

Iz Meteorologije.

Tomaž Romih.

(Dalje.)

Tem vetrovom so primerjali, če tudi brez vsakega vzroka, jutranje i večerne vetrove v planinah. Gore so namreč zmiraj mrzleje nego doline, i moral bi torej zmiraj veter proti dolinam pihati. A temu nij tako. To si lahko stolmačimo, pomislivši, da posrka zemlja mnogo več toplote, a je tudi mnogo več izparjuje, nego prosti zrak, i da ima spodnja zračna plast skoro isto toploto, kakor tla. Zato se po dnevi, ko je zemlja topleja nego prosti zrak, ta zračna plast nad druge vzdigne in to ne samo nad dolinami, temveč tudi nad gorami. Zrak se vzdiguje po celem bregu i tako mi čutimo po dnevi veter, ki veje proti goram. Po noči je prikazen ravno obratna. Zrak pada po celem bregu, i mi čutimo veter, ki piha proti dolinam. To so takó imenovani dolenji in gorenji vetrovi.

Glavno rodišče vetrov so tropični kraji. Na obeh straneh polutnika, med povratnikoma, je zemeljski pas, kjer stoji solnce nad vsako točko dvakrat v letu navpik i se tudi drugekrati oni kôt, pod kojim sijejo solnčni žarki, le za malo razločuje od pravokota. Zemlja se tukaj najbolj ogreje. Najlože si tem oziru predstavljamo te tropične kraje kot kako gorko sobo, kjer zgoraj zrak odteka, spodaj pa doteka. Tu imamo dva glavna zračna toka: zgoraj zrak teče od ravnika k tečajema, spodaj pa od tečajev proti ravniku. Prvi, zgornji tok, — imenujmo ga ravniški tok — bil bi, ko bi ne uplivali drugi vzroki na-nj, na severnej poluti jug, na južnej pa sever. Drugi tečajski tok ali protiravniški tok bi pa bil na severnej poluti sever, na južnej pa jug.

Poskusimo raztolmačiti si te vetrovne toke! Zemeljski deli se vrte tem hitreje, čem bliže ravnika oni leže. Tako so tečajski deli kakti v pokoju, med tem ko vsaka ravniška točka v 24 urah 5400 milj preteče. Dalje so hitrosti toček, koje so za isto toliko stopinj zemljepisne širine oddaljene, ob tečajih mnogo bolj različne, nego ob ravniku. Takó n. pr. točka pod 81° zemljepisne širine v 24 urah 844·75, pod 80° pa 937·70 milj preteče; druga točka stori torej v 24 urah 92·95 milj več pota nego prva. Vzemimo pa zdaj točko, ki je 1° od polutnika oddaljena. Ona v 24 urah 5399·18 milj preteče. Ravniška točka stori torej v 24 urah le 0·82 milj več pota, nego točka 1° od njega oddaljena. Razvidno je torej, da hitrosti toček od tečajev proti ravniku v manjšej meri rasto, nego se pa zemljepisna njih širina pomanjšuje. Če dalje pomislimo, da ima ozračje, kakor vsa telesa, lastnost stanovitnosti t. j. da se ona poskuša isto stanje, v kojem baš biva, nespremenjeno ohraniti, če še na zadnje pomislimo, da se zemlja okoli svoje osi od

zahoda proti vzhodu suče, tedaj bomo lahko razumeli razliko sméra, kteremu sta podvržena protiravniški i ravniški veter.

Protiravnišnik, ki teče pri tleh od tečajev proti ravniku, pride od vzporednih krogov v kroge, hitreje se vrteče. Po zakonu stanovitosti si zrak manjšo hitrost za zemeljskimi točkami ohranja ter proti zahodu zaostaja. Ravniški veter pa pride v vzporedne kroge, kjer se točke počasneje vrté. Po stanovitosti si on ohranja več svojo hitrost i se hitreje dalje pomika nego zemeljske točke. Protiravniški veter, ki na zahodno stran zaostaja, dobiva torej vzhodno, ravniški pak zahodno mér. Da bode to bolj razvidno vzemimo sledeči primer. Če se na železnici vozimo proti vzhodu i pridemo vsako uro 4 milje dalje, i če z nami veter vleče proti vzhodu, a pride vsako uro le 3 milje naprej, tedaj bodo zračni delki na zahodno stran zaostajali in to vsako uro za 1 miljo, i mi čutimo vzhodni veter, ne zahodnjaka. Če pa veter vsako uro 5 milj dalje pride, bomo še opazovali zahodnjak, a njegova hitrost se nam bode za 4 milje v eni uri manjša dozdevala.

Opazujmo zdaj protiravnišnik na tanje. On pri nas ne more biti sever, temveč dobi srednjo mer, severno-vzhodno. Zato imamo pri nas, na severnej poluti, severovzhodni veter, na južnej poluti pa, kjer bi imel protiravnišnik južno mer imeti, imajo južno-vzhodni veter. Ker vzroki teh vetrov nikedar ne ginejo, zato tudi ti vetrovi vedno trajajo, ktere pa le v tropičnih deželah in to daleč od suhe zemlje redovito zapazujejo, kjer drugi vzroki, kakor posebno tok ravnišnik i toplinske razlike med suhim morjem ne uplivajo toliko na protiravnišniški veter, kakor v zmérnih i mrzlih deželah i na morskih obrežjih.

Te redovite vetrove tropičnih dežel imenujemo *passate*. Ti so velike koristi za morsko vožnjo. S severno-vzhodnim pasatom jadrajo mornarji severne polute proti Ameriki, kteri veter jih mnogih trudov reši. To je oni veter, ki je gnal Kolumba proti zahodu v kraje od njega najdene, ki je njegove tovariše meneče, da jim bo povratni pot v Evropo zaprt, strašil, takó da so se siloma hoteli vrniti. Tok *passatov* je tako pravilen, da le redkoma opazujejo viharje v njem. Mornarstvo upotrebljuje tukaj tako malo izurjenosti i truda, nebo je tu tako čisto i jasno, morje ima tako lepo sinjo barvo i vožnja je tukaj tako prijetna, da so imenovali Španjoli pás severo-vzhodnega *passata*, pod kterim so se s prva vozili, „gospojino morje“, ker bi ženska zadostovala na krmilu.

V pasu, kjer se vračata severni i južni *passat*, opazujmo čisti vzhodnjak, ker sta si protiravniška ravno nasprotna i tako drug drugega podirata, Ostaje še torej drugo zračno gibanje, iz kterega sta sestavljena *passata*, koje ima vzhodno mer. A ta veter se le malo čuti. S prva se vzdigujejo tukaj zračni delki jako živahno kvišku i tako jako zmanjšajo horizontalno gibanje.

(Dalje pride.)

O predlogu „med.“

J. Pajk.

Ali se sme pisati „med tem časom“ ali „med tem“? — Kakor znano, poznáva naš jezik tudi oblike „mej, meju, medž.“ To je znamenje,

da je naš predlog enak s staroslov., ki glasi „meždu.“ „Medž“ (tako pri Belostencu, ki piše „megy“), „meju“, „mej“ in „med“ so torej paralelne oblike istega značenja. To omenjam, da se nikdo ne spotika na teh raznih oblikah ene in iste slovenske besede.

Vprašanje torej je, ali se sme pisati „med tem časom“ ali krajše „med (mej) tem“? — Moj odgovor je: da! o čem tudi doslej nikdo nij dvojil, razve nekojih vsevedežev. Vendar je dobro, da se tudi nekoje znane reči čem bolje utrdijo.

Pogledimo si nekoliko primérov!

Miklosich v svojej „Syntax-i“ (str. 749) o „meždu“ piše: „Der instr. mit meždu bezeichnet die Zeit, während der etwas geschieht. *asl.* meždu sim ἐν τῷ μεταξὺ meždu tēm vrēmenem *nsl.* ... mej tēm interea.“ — Teda po Mikl. je *nsl.* „mej tēm“ opravičen, in mu pomeni „interea“, po nemški: inzwischen, während dieser Zeit! Isti Mikl. na istem mestu podaje tudi primerov iz drugih glavnih slovanskih narečij. —

Belostenec ima za „interea“: „med tem toga“ (Gazophyl. I. str. 704) in Jambrešić pri „interea“: „med tem“ (Lex. p. 443). Tudi Janežić piše v svojej „Slovnici“: „med“ z druživnikom znani čas: „med tem, ...“ (III. tatis, str. 189). Tudi S. Žepić ima za „interea“: „med tēm“ (Lat.-slov. vaje, Slovar str. 80).

Da je ta raba predloga „med“ sploh obče-slovanska, in tudi kratica „med tem“ obćeslov., ne kaka specifično slovenska, kaže tudi oddaljeno nam rusko nar.; prim. Dalj-ev slovar: „meždu tēm“ = v etot promežutok vre-meni (I. str. 911), in Lebedinsky, ki „interea“ tolmači z „meždu tēm“ (Polnyj lat. slovar I str. 454).

Po priméru staroslov. „meždu tēm vrēmenem“ in po priméru živih slov. narečij je torej „med tem časom“ in skrajšanje „med tem“ ne samo dovoljeno, ampak celo navadno, o čem se vé da bodo šče vedno dvojili oni, ki so vajeni o vsem dvojiti, samó o svojej — nezmotnosti ne.

Književnost in umetnost.

J. P.

„Slovenske Knjižnice“ tretji zvezek prinaša nam slovensko tragedijo. Ta se imenuje „Tugomer, Tragedija v petih dejanjih. Spisal J. Jurčič.“ — Predmet tej igri je vzet iz desetega stoletja slovanske zgodovine, iz onih krvavih časov, ko je bila najhujša borba med nemškim in severnoslovanskim narodom. Igra se vrši v nekem mestu, Braniboru. Oseb tej igri gotovo ne manjka, ne možkih ne ženskih. V tem oziru se sme ta tragedija celo prav ljudnata imenovati. Kakor pred Trojo, tako sta posebno dva moža v slovanskem taboru najimenitnejša: „Tugomer“, ktere ga je pesnik napravil za glavnega junaka — Ahila — in „Bojan“, ki je njegov Patroklej, ali prav za prav na pol svak, ker ste si „Zorislava“, Tugomerova soproga, in „Grozdana“, Bojanova ljuba, bodoča mu žena, sestré. Tudi svojega Therzita ima slovanska vojska: „Spitigneva“, ki se, ne boječ „za svojo grbo“, možki zna repenčiti na zbrane Slovence. Tudi Nestorja ne manjka:

„Isteklosem“ (s sinom „Isteklosmovičem“) „stara glava“, ki pa je od starosti, kakor se vidi, bolj gluh nego moder (prim. o teh dveh drugo dejanje). Kot reminiscenca na Valenštajnov tabor prikazuje se v slovenskem taboru neki misijonar, imenom „Zovolj“, katerega poganski Slovenci po uže takrat ne več nenavadnem poti iz tabora spravijo, kakor Valenštajnovci kapucinca. — Rezko označene se mi zdite najbolj dve osebi: prototyp med Slovenci naseljenega zvitega Nemca, „Gripo“, katerega bolj druge osebe in pa lastno dejanje, nego pa govor opisuje, in stara zblaznela „Vrza“, neka slovenska Veleđa, katero je pesnik z jako rezkimi bojami označil. Omeniti bi šče bil „Hildebert“, primer nemškega biskupa one dobe. — Kaj je tedaj g. Jurčič iz tega množnega gradiva izdelal? — Priznati se mora, da igri manjka pravega zapletenega dejanja; vse je bolj slučajno, malo tega hoténega, samovlastno storjenega. Kakor „Tugomer“, takó bi se ta tragedija, smela tudi „Gripo“ zvati; kajti, kar se godí, je délo zvitega Gripa. Gripo je namreč s svojim priliznenim obnašanjem Slovence tako zaslepil, da so mu vse upali. Ko so pa preslepljenci na Tugomerov svet — ta je bil njegova tragična „krivda“ — svoje najboljše kneze v nemški tabor poslali, da se z Nemci pogodé o miru, osvobodí Gripo nemške „tale“ (poroke, ktere so Nemci za slov. poslance zamenili) in jih vse privede v nemški tabor, slovenski knezi pa morajo, z orožjem napadeni, smrt storiti razve dveh: „Bojana“ in „Tugoméra“, kateri ušedši nemškemu meču reši časasno svoj život in pa — četrto in peto dejanje Jurčičeve tragedije. Ali to mu malo pomaga, ker v velikej bitvi od Nemcev ranjen svojo pošteno dušo v naročju svoje tugujoče žene Zorislave izdiše, potrdivši z junaško smrtjo, da nij bil „izdajnik“, ko je svoje rojake vodil v pogovore s sovražnikom, nego žrtva tuje zlobnosti. Gotovo je to, da Tugomerova tragična osoda, v kterej se zrcali osoda polabskih Slovencev, vzbuja sočutje in da je Tugomér v tem oziru res najglavnejša oseba tragedije. — Izmišljena nij slabo ta tragedija, samó da nij nit, ki ima vse kot celoto preprezati, dovolj vidno izražena. Jezik je silno korenjašk, na mestih bolj, nego je samemu „Perúnu“ morebiti ljubo, ali dostikrat je tudi trd in na prav mnogih mestih nerazumljiv. Prave poetične veljavnosti je prizor Tugomerove smrti. Ženskim značajem je g. Jurčič malo dal opraviti. Zaslužno je, da so pogovori starih Slovencev premesjeni s pravimi poganskimi bogoslovnimi nazeri. Jurčičevi junaki se prav čvrsto „za Peruna“, Dažboga, Svaroga i. t. d. pridružujejo. V tem oziru je Jurčičeva tragedija na stran postavljati onim „urteutonskim“ tragedijam, ki so se brž za Klopstockovimi mythologičnimi preiskavami jele pisati. Tako je g. Jurčič dejansko čast storil temeljitim preiskavam dveh baš slovenskih mythologov: Trstenjaka in Kreka. Sploh pa je g. Jurčič s tem nemalim poskusom dokazal, da ima dovolj pesniških močij v sebi, tudi kakovo dovršeno tragedijo proizvesti, kakova njegov „Tugomer“ nij.

Listnica uredništva. g. S. R. v Gor. Vi ste tedaj v istini tega mnenja, da je „Zvonova“ kritika Jurčičevega „Tugomera“ (v št 8.) resna pohvala, a ne od konca do kraja porôgljiva obsodba? O sancta simplicitas! — g. A. O. v Lj. Vi ali slabo čitate, ali pa ste slabo podučeni, ako menite, da je naš Razg. II. napad. On je le napadov, s kterimi se „Zv.“ v 8. št. sam ponaša, odbitek in nasledek. Polemik začinati nij nikdar bila naša navada, pač pak vsakdanja strast nekojih drugih. Kdor tedaj ima oči videti, da nismo mi začeli, ta nam tudi ne bode za zlo jemal, ako svojega streliva ne štedimo. Nemška prislovica pravi: „Wer herüberschießt, muß sich auch das Hinüberschiessen gefallen lassen“, slovenska pa je nekoliko prerobata, da bi jo v lepozranskem listu navajali.